SUBIECTUL INFRACȚIUNII CU ELEMENTE DE EXTRANIETATE

Iulian DICUSARĂ
Facultatea de Drept
CZU: 343.22:340.111.5 *iulian.dicusara21072001@gmail.com*

Unul din elementele definitorii a fiecărei componențe de infracțiune este subiectul, care la o primă vedere în procesul de studiu al Părții Generale a Dreptului Penal pare o temă cât se poate de implicită și clară, însă necătând la aceste aparențe, în continuare vom efectua o analiză detaliată a prevederilor doctrinare și legale pentru a identifica trăsăturile specifice acestei teme și de asemenea unele controverse, lacune, neajunsuri.

Pentru început, referitor la acutalitatea cercetării putem menționa că situațiile și informațiile expuse în această prezentare sunt actuale deoarece reprezintă o temă cu importanță definitorie pentru știința Dreptului Penal, și anume a Părții Generale, deoarece facilitează familiarizarea viitorilor juriști cu aspectele teoretice referitoare la una din părțile componente a unei infracțiuni, dar și ajută specialiștii în domeniu la înțelegerea și rezolvarea corectă a unor spețe referitoare la acest aspect. Despre inovația științifică, putem spune că ea este reflectată în acest raport prin caracterul comparat al prevederilor legate de persoanele care pot deveni subiecți ai infracțiunii în diferite țări, dar și condițiile pe care ei trebuie să le întrunească.

O inovație de asemenea ar putea fi considerat faptul că conceptul de subiect al infracțiunii a suferit o serie de schimbări odată cu trecea timpului, din 2002 și până acum, articolul 21 Cod Penal al Republicii Moldova, ceea ce dă dovadă că legea penală este într-o continuă modernizare, iar în acest raport v-om atinge de asemenea și reglementările care au fost la etapa inițială, la adoptarea Codului Penal în 2002 și ulterioarele schimbări ale lui referitoare la tema abordată

Dacă este să vorbim despre scopul și obiectivele cercetării atunci pot afirma că Scopul principal al acestui raport este familiarizarea publicului cu prevederile naționale și internaționale referitoare la subiectul abordat Obiectivele principale la rândul lor le reprezintă observarea diferențierilor dintre prevederile diferitor state și propunerea unanimizării lor

Dar și de asemenea distingerea anumitor categorii de persoane care pot apărea sau nu în calitate de subiect al infracțiunii

Totuși putem începe relatarea referitoare la partea teoretică cu o definiție a subiectului infracțiunii, care spune că prin subiect al infracțiunii distingem persoana care a comis o faptă prevăzută de legea penală și care, în baza faptului că posedă toate semnele prevăzute de lege pentru aceasta categorie de subiect, este pasibilă de răspundere penală.

În continuare vom încerca să analizăm care sunt acele semne care trebuie să le posede o persoană pentru a fi considerată drept subiect al infracțiinii. Respectiv, în calitate de semne ale subiectului general al infracțiunii distingem vârsta, responsabilitatea, și un subiect mai controversat care în viziunea autorilor îl reprezintă caracterul fizic.

În continuare propun să analizăm fiecare din aceste criterii.

Vom începe cu Responsabilitatea, care este starea psihologică a persoanei care are capacitatea de a înţelege caracterul prejudiciabil al faptei, precum şi capacitatea de a-şi manifesta voinţa şi a-şi dirija acţiunile. Respectiv această stare este caracterizată printr-o faptă (acțiune sau inacțiune) care este comisă de către o persoană care corespundele cerințelor enunțate anterior. Ea este caracterizată prin 2 criterii: Juridic și medical, cel juridic reprezintă în sine capacitatea de a-și da seama de lucrurile pe care le face, iar criteriul medical reprezintă starea psihică a persoanei, care este fără devieri și îi permite să acționeze în deplinătatea capacităților mentale. În acest caz persoana care a săvârșit o infracțiune – va fi considerat subiect al infracțiunii și respectiv va răspunde penal.

Însă o caracteristică diametral opusă responsabilității este iresponsabilitatea care include în sine fapul că persoana suferă de boli psihice cronice, din acest caz se află în imposibilitate de a-și da seama de caracterul faptei săvârșite. Respectiv, în cazul dat nu putem vorbi despre un subiect al infracțiunii, iar perosnaele declarate iresponsabile nu pot răspunde penal.

În ceea ce privește al doilea criteriu definitoriu al temei subiectului infracțiunii, și anume – vârsta, pot menționa că o persoană poate fi subiect al infracțiunii doar în cazul în care a ajuns la o anumită vârstă, această vârstă este relatată în art.21 CP și este de 16 ani. Desigur că, de la orice regulă, există o excepție, în cazul dat, excepția este reprezentată în alin.2 al aceluiași articol care prevede expres că persoana poate fi subiect al infracțiunii și răspunde penal dacă are vâr-

sta de 14 ani, însă doar în cazurile expres prevăzute de acel alineat. De asemenea o altă prevedere referitoare la vârstă este e 18 ani în cazul componenților de infracțiuni in art.208, 209 – despre acest subiect vom discuta ulterior.

În continuare vom relata despre reglementările internaționale referitoare la vârsta începând cu care persoana poate fi subiect al infracțiunii în diferite țări.

Deci analizând prevederile referitoare la tema abordată în legile penale a României, Federației Ruse și a Japoniei observăm o coincidență cu prevederile naționale. Și anume a faptului că vârsta generală este de 16 ani, iar excepția de la vârsta generală – de 14.

Deosebiri observăm însă în Codul Penal Francez stabilește în calitate de regulă generală că persoana fizică va fi trasă la răspundere penală, dacă la momentul săvîrşirii infracţiunii a atins vîrsta de 13 ani, asta fiind doar excepția. Vârsta generală a răsp penale fiind de 18 ani.

O abordare diferită este în codul penal german unde subiect al infracţiunii se consideră persoana fizică care la momentul comiterii faptei a atins vîrsta de 14 ani şi este responsabilă.

Reglementările din Marea Britanie stârnesc o uimire deosebită, deoarece știind că sistemul de drept al acestui stat se bazează pe practica judiciară, în sensul subiectului infracțiunii jurisprudența britanică spune că Vîrsta răspunderii penale în Anglia este de 10 ani la momentul săvîrşirii infracţiunii. în căzui infracţiunii săvîrşite de persoane cu vîrsta de la 10 la 17 ani, cauzele sunt cercetate de judecătorii speciale. Dacă persoana ce n-a atins vîrsta de 21 ani a fost declarată vinovată de săvîrşirea unei infracţiuni, judecata poate emite o hotărîre privind plasarea ei într-un centru preventiv sau trimiterea în închisoarea pentru tineri . Plasarea într-un centru preventoriu constituie un alt tip de pedeapsă aplicat minorilor între 1 4 - 2 1 de ani, care au săvîrşit infracţiuni, pentru care maturii sunt sancţionaţi cu pedeapsa închisorii. Deci putem concluziona că în Anglia vârsta generală a răspunderii penale este de 21 ani, o excepție ar i cazurile minorilor care au atins vârsta de 14, iar în cazuri excepționale și persoanele mai mari de 10 ani pot fi subiecți ai infracțiunii, însă fiind judecate sub o procedură specială.

Între timp am ajuns și la subiectul controversat, și anume la semnul caracterului fizic care trebuie să îl întrunească subiectul infracțiunii. În acest sens, menționăm că de caracter fizic dispune doar persoana fizică,

adică omul, deja ulterior dacă el corespunde și celorlalte semne definitorii cum ar fi vârsta și responsabilitatea – atunci el poate fi considerat subiect al infracțiunii.

La întrebare dacă putem include persoana juridică în lista de subiecți aiinfracțiunii, menționăm că necătând la faptul că Partea Specială a CP RM prevede expres unele infracțiuni în componența cărora PJ este în calitate de subiect, utilizând metoda cercetării și analizei, am luat-o de la începuturile teoretice și doctrinare are Părții Generale ale Dreptului Penal și am observat o următoare ordine de idei: În primul rând regula că Nimeni nu poate răspunde penal pentru fapta care nu întrunește toate semnele componente ale infracțiunii, adică Subiectul, Obiectul, Latura subiectivă și Latura obiectivă. În ceea ce privește partea componentă privitoare la subiect, o analizăm acum, însă atrăgând atenție la un element definitoriu al laturii subiective și anume la „vinovăție", din definiția sa observăm un lucru destul de important, și anume că vinovăția - **atitudinea psihică** (conștientă și volitivă) a făptuitorului față de fapta prejudiciabilă săvârșită și urmările ei. Sintagma atitudine psihică este decisivă în cazul dat, deoarece cunoscând că persoana juridică este o ficțiune, o entitate abstractă, apare intrebarea, cum ceea ce nu există fizic, poate să dispună de o atitudine psihică, și, ulterior să răspundă penal?

Respectiv, în cazul absenței acestei atitudini psihice, adică a vinovăției – absentează și latura subiectivă, ulterior nu putem vorbi nici despre existența subiectului deoarece el nu întrunește toate semnele principale – deci putem constata că PJ nu poate fi subiect fi subiect al răspunderii penale, iar în cazul unei infracțiuni, este necesar să fie trasă la răspundere penală persoana împuternicită cu funcții de conducere, acțiunile căreia constituiau o infracțiune.

De asemenea ca un dezavantaj al recunoașterii PJ ca subiect al infracțiunii ar fi faptul că în cazul cînd se va aplica o pedeapsă persoanei juridice vor avea de suferit și ceilali angajai care nu au nici o legătură cu fapta săvîrită. De exemplu în cazul lichidării PJ, acei angajați fără funcții de răspundere care nu au luat decizii și contribuit la activitatea criminală – vor rămâne fără postul de muncă. Totodată trebuie de menționat faptul că în cazul în care persoana împuternicită cu funcții de conducere este concomitent și fondatorul persoanei juridice, el este supus unei pedepse penale de 2 ori pentru aceeași faptă, încălcându-se principiul *„non bis in idem"*

Cât despre prevederile internaționale la acest aspect, putem menționa că România, Federația Rusă, Franța, Anglia și SUA – persoana juridică este considerată ca și în Republica Moldova drept subiect al infracțiunii. În Japonia însă, doar persoana fizică întrunește toate cerințele pentru a fi subiect al infracțiunii.

Nu putem trece cu vedere de asemenea și instituția subiectului special al infracțiunii care este acea persoană, care pe lângă semnele subiectului general este caracterizată cumulativ în momentul săvârșirii faptei printr-o anumită calitate prevăzută nemijlocit în norma juridică penală. În cazul subiectului special, infracțiunile care pot fi săvârșite se conțin în Partea Specială a Codului Penal.

Aici doar trebuie să menționăm că subiectul special de asemenea poate fi clasificat în mai multe părți, în funcție de valorile personale sau statale împotriva cărora au attentat. Clasificarea se face după mai multe situații și anume după situația juridico-statală unde în calitate de subiecți speciali avem cetățenii unui stat, străini sau apatrizii), după situația demografică – adică femeile sau adolescenții care anume au atins vârsta de 18 ani după legătura de rudenie pot apărea în calitate de subiect special – mama, sau membrii de familie. Iar după obligațiile de serviciu – medicii, militarii, demnitarii de stat și etc.

În concluzie putem afirma că instituția subiectului infracțiunii are o importanță decisivă pentru sistemul de drept în general și Dreptul Penal în special, deoarece este unul din elementele constitutive, necesare pentru existența infracțiunii, și respectiv – răspunderii penale. Iar faptul că această instituție stârnește o serie de controverse și împărțiri de păreri demonstrează existența unor lacune care pot și trebuie să fie înlăturate prin uniformizarea internațională a prevederilor în acest sens.

Coordonator științific:
Dr. Stela Botnaru